

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Mellemformer

Webinar 20. august 2024 for de nordjyske kommuner i
projektet Den mangfoldige folkeskole.

Ved Trine Trentemøller og Mads Justsen

STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Program:

Inkluderende læringsmiljøer, mellemformer og elever med særlige behov

Hvad er mellemformer?

Hvorfor skal vi arbejde med mellemformer?

Aftalen om Folkeskolens Kvalitetsprogram – nogle perspektiver

9+ specialundervisning

Holddannelse - regelgrundlag

Pilotprojekt om mellemformer – erfaringer og pointer

Inkluderende læringsmiljøer, mellemformer og elever med særlige behov

- Central skolepolitisk målsætning om at støtte gives inden for rammerne af den almindelige skolegang.
- Andelen af elever der modtager støtte steg fra 7,8 pct. til 10,9 pct. i perioden 2015 – 2021.
- Andelen af elever med et uindfriet støttebehov steg i samme periode fra 6 pct. til 7,5 pct.
- Andelen af elever, der segregeres til specialtilbud, steg fra 3,8 pct. (skoleåret 2015/2016) til 5,1 pct. (skoleåret 2022/2023)
- Segregeringen fra almenskoler til specialtilbud er steget i 83 af landets kommuner i perioden 2017 – 2023.
- I de seneste ti år har der været en tilvækst på 48 pct. i psykiatriske diagnoser for elever i 9. klasse.

Hvad er mellemformer?

- "Mellemformer kan helt kort defineres som kombinationer af almenundervisning og specialundervisning".
- Kommunal kultur, som i stigende grad rammesætter arbejdet med inkluderende læringsmiljøer og med afprøvning af mellemformer.
- Bestræbelse på at bevæge sig væk fra et såkaldt "bipolært aktivitetsmønster", hvor eleverne *enten* går i almenklasse uden eller med meget lidt støtte, *eller* også går de fuld tid i højt specialiserede tilbud uden for almenskolen.
- Vejledning om mellemformer og en række praksisbeskrivelser (2021).
- Pilotevaluering af mellemformer på baggrund af et pilotprojekt gennemført i perioden 2021 – 2023.
- Evalueringsrapporter om forsøg med holddannelse og co-teaching (2024).

Hvorfor skal vi arbejde med mellemformer?

- Ambition om et stærkt almentilbud, der kan omfatte så mange elever som muligt (inklusionsfokus).
- Forståelse af specialtilbud er, at eleverne skal bringes til at vende tilbage til almenskolen, hvis dette er muligt.
- Signifikante forskelle på elevernes prøvedeltagelse i folkeskolen mellem tilbageførte og ikke-tilbageførte elever.
- Signifikante forskelle på elevernes prøveresultater og resultater ved de nationale test (6. klasse) ved sammenligning af elever fra specialtilbud med elever fra almenklasser med støtte.
- Bedre fagligt udgangspunkt for elever med særlige støttebehov i almenskolen og elever, der tilbageføres til almenskolen, end elever der forbliver i specialtilbud.
- Økonomisk rationale i forhold til at udvikle mere dynamiske organiseringsformer for elever med særlige behov.
- Andelen af børn og unge (6,5 pct. i 2022/2023), der modtager undervisning i den segregerede specialundervisning, har aldrig været større.
- Bekymringer om et økonomisk udhulet almenområde, hvis udgifter til segregeret specialundervisning fortsat stiger.

Aftale om folkeskolens kvalitetsprogram

- Fællesskabsrettede og forebyggende indsatser og et kompetenceløft i forhold til specialpædagogik.
- Regelgrundlaget for inklusions- og specialundervisningsområdet skal ses efter i sømmene.
- Fællesskabsrettede aktiviteter i klassen skal have et stærkere lovmæssigt ophæng end i dag.
- En pædagogisk indsatsplan skal understøtte hurtigere og mere systematiske indsatser i skolernes forebyggende arbejde og reducere behovet for mere individuel støtte og specialundervisning.
- 200 mio. kr. årligt (fra 2025) til materialer og lokal kompetenceudvikling i specialpædagogik og klasseledelse for at styrke inkluderende læringsmiljøer i folkeskolen.
- Opkvalificering af lærere og pædagoger og mulighed for flere medarbejdere i PPR med pædagogisk baggrund. (155 mio. kr. årligt fra 2025/2026).
- Styrket indsats i dansk og matematik for de mest udfordrede elever.

9+ timers specialundervisningsbehov – regelgrundlag

- Fremgangsmåde ved iværksættelse af specialpædagogisk bistand:
 - Skolelederen træffer beslutningen på baggrund af en PPV
 - Skriftlig begrundelse, medmindre fuldt ud medhold
 - Klageadgang til Klagenævnet for Specialundervisning
- PPR's rolle:
- Organiseringen af den specialpædagogiske bistand
 - Bl.a. som støtte i den almindelige klasse
- Skolelederens opfølgning på den specialpædagogiske bistand

Relevante paragraffer

Folkeskoleloven

- § 3, stk. 2, og § 12, stk. 2
- § 51, stk. 5

Specialundervisningsbekendtgørelsen

- §§ 1-4
- §§ 7-9

Holddannelse – regelgrundlag

Om brug af holddannelse: **Folkeskolelovens § 25 a**

- Understøttende undervisning er ikke omfattet
- Holddannelse i fag og obligatoriske emner kan ske af praktiske og pædagogiske grunde
- Holddannelse på baggrund af løbende evaluering:
 - Børnehaveklasse til og med 6. klasse: Tidligst efter skoleårets begyndelse, må kun omfatte dele af det enkelte fags stofområde og må kun ske for kortere kurser.
 - 7.-10. klasse: Må ikke fastlægges på forhånd for et helt skoleår, der skal jævnligt (mindst hver 3. måned) foretages en konkret pædagogisk begrundet vurdering af brugen af holddannelse.
- Begrænsninger i holddannelse i fag og obligatoriske emner:
 - Børnehaveklassen og 1.-3. klasse: "Overvejende del af undervisningstiden"
 - 4.-10. klasse: "I væsentligt omfang"

Øvrige relevante regler:

- Skolebestyrelsen fastsætter principper for skolens virksomhed, herunder blandt andet om undervisningens organisering og holddannelse (folkeskolelovens § 44, stk. 2, nr. 1)
- Det er skolens leder, der udarbejder forslag til principperne for skolens virksomhed (folkeskolelovens § 45, stk. 3)
- Ansvar for undervisningens tilrettelæggelse påhviler skolens leder og det undervisende personale (folkeskolelovens § 18, stk. 2)

FSL § 33, stk. 4 – Særligt tilrettelagte forløb

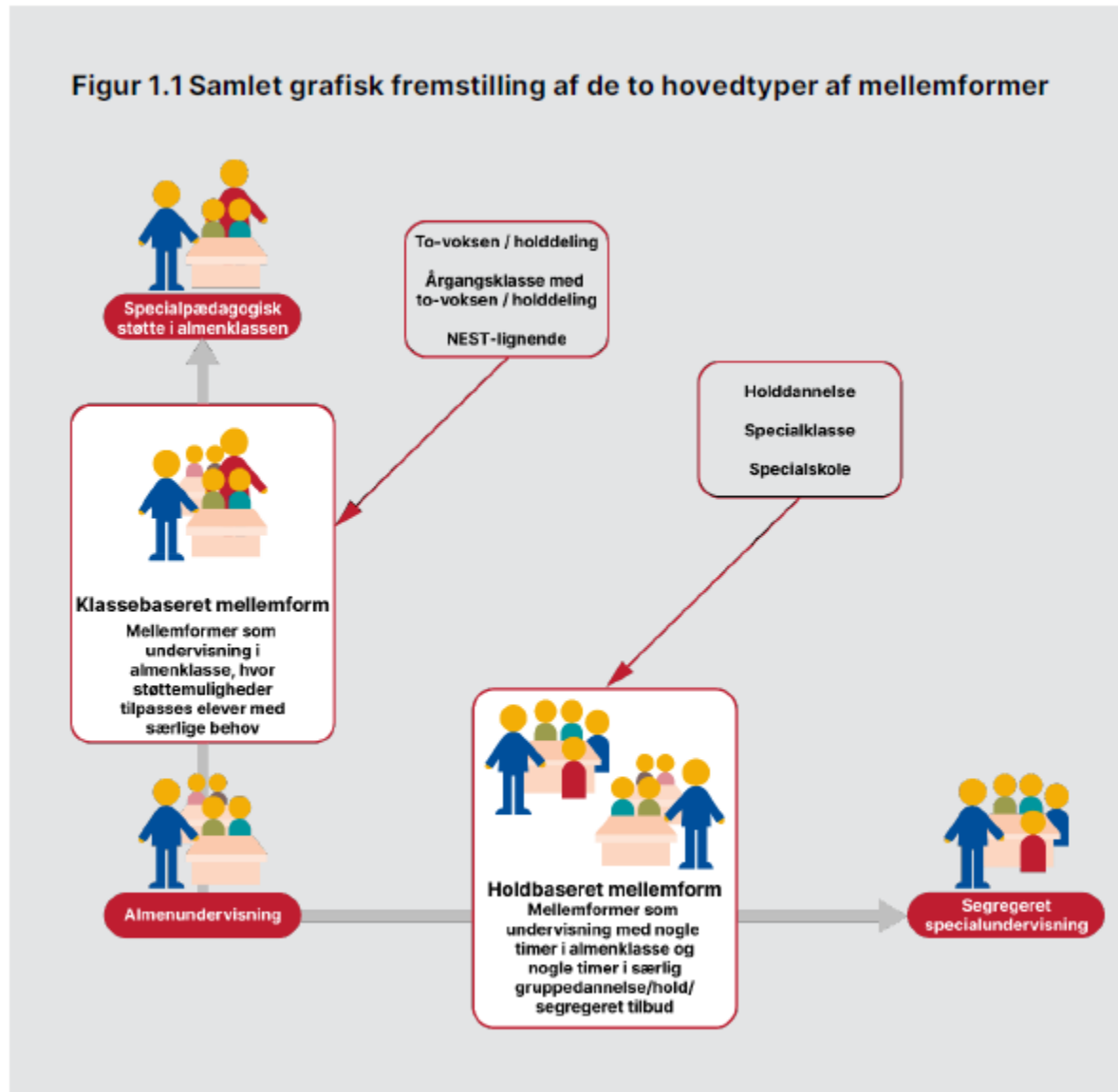
- Sigtet med bestemmelsen er at etablere et bedre grundlag for, at også målgruppen af meget skoletrætte elever tilbydes et undervisningsforløb, som efter undervisningspligtens ophør kan bringe de pågældende elever videre i en ungdomsuddannelse eller i 10. klasse.
- Gælder kun for elever i 8. og 9. klasse.
- Bestemmelsen kan alene anvendes i de helt særlige tilfælde, hvor det vurderes, at eleven herved sikres bedre fremtidige muligheder for at få en ungdomsuddannelse.
- Ved tilrettelæggelsen lægges vægt på, at eleven erhverver basale personlige og faglige kompetencer, der sætter eleven i stand til senere at påbegynde en ungdomsuddannelse eller gå i 10. klasse.

-

Pilotprojekt – rapport udgivet 2024

Figur 1.1 Samlet grafisk fremstilling af de to hovedtyper af mellemformer

Kilde: VIVE

Figur 2.1 Kerneelementerne i indsatsen for holdbaserede mellemformer

Kilde: VIVE.

Figur 3.1 Kerneelementerne i indsatsen for klassebaserede mellemformer

Kilde: VIVE.

Jeg synes, at det er super godt! Det vil jeg sige. (...) Det gavner alle, uanset hvem man er.

(Lærer, Skole 2, Kommune 1, klassebaseret mellemform, januar 2023, 5-6)

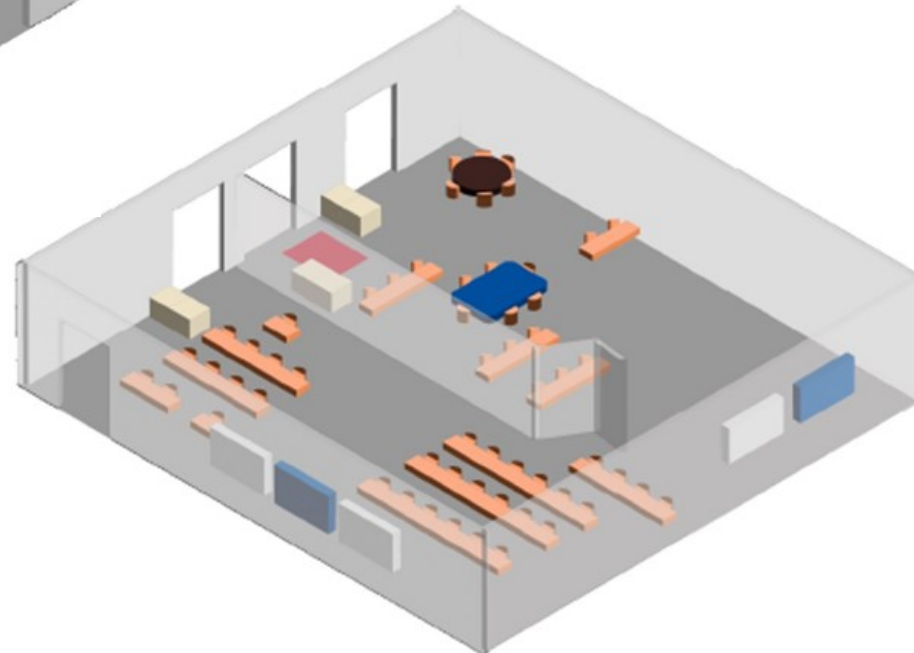
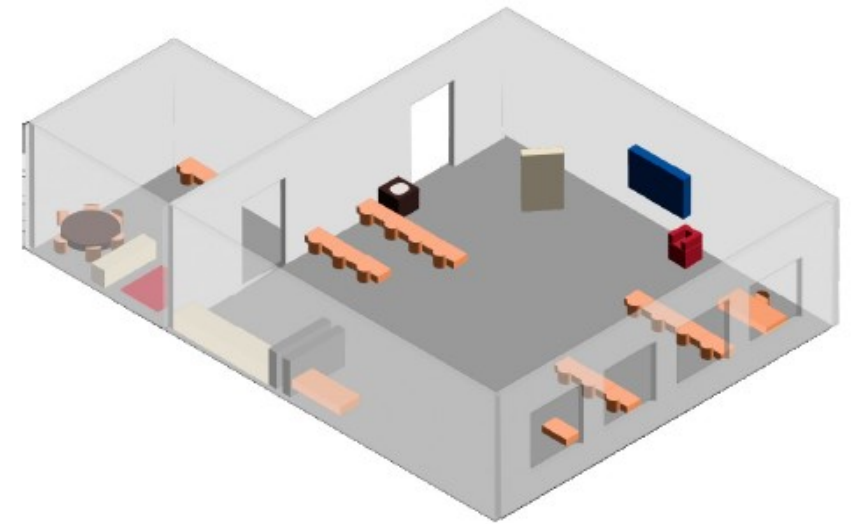
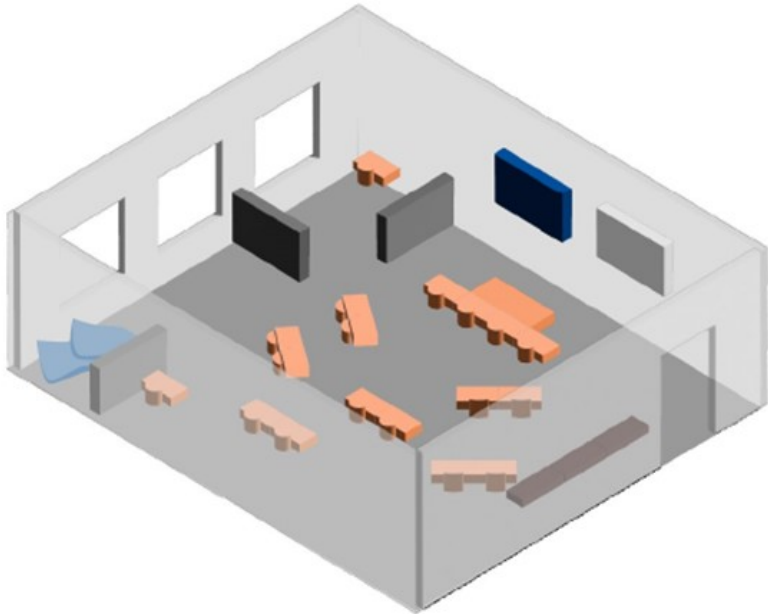

Altså, vi vil jo bare gerne udvikle mere på det. Vi er jo godt klar over, at vi slet ikke er i mål, at der er lang vej endnu. Men vi synes, at vi er på vej i den rigtige retning, og jeg tror, at medarbejderne, de er stolte af den måde, som de arbejder på, og de føler, at det gør en forskel. Og det er også det, jeg tænker hver dag, når jeg kører på arbejde. Jeg føler, at vi gør en forskel på denne måde. Og det er ikke fordi, at det er nemt, (...) og der er rigtig mange bump på vejen. Men vi er meget enige om, at det er den vej vi vil gå.

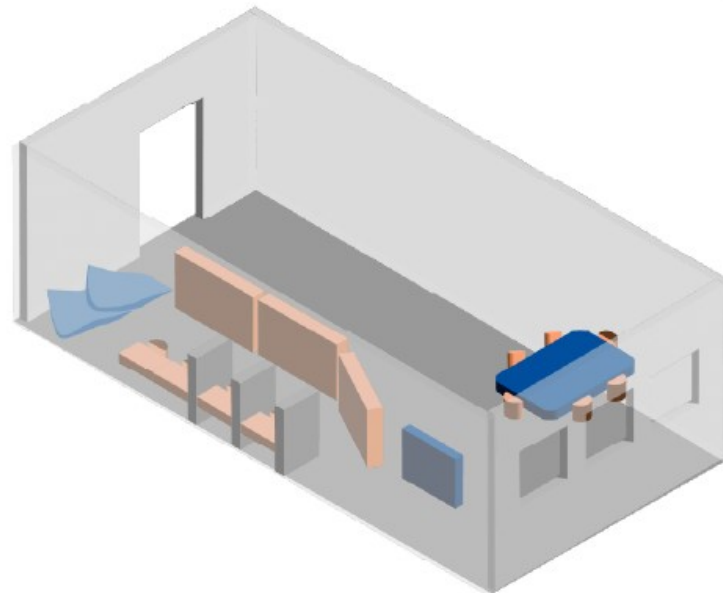
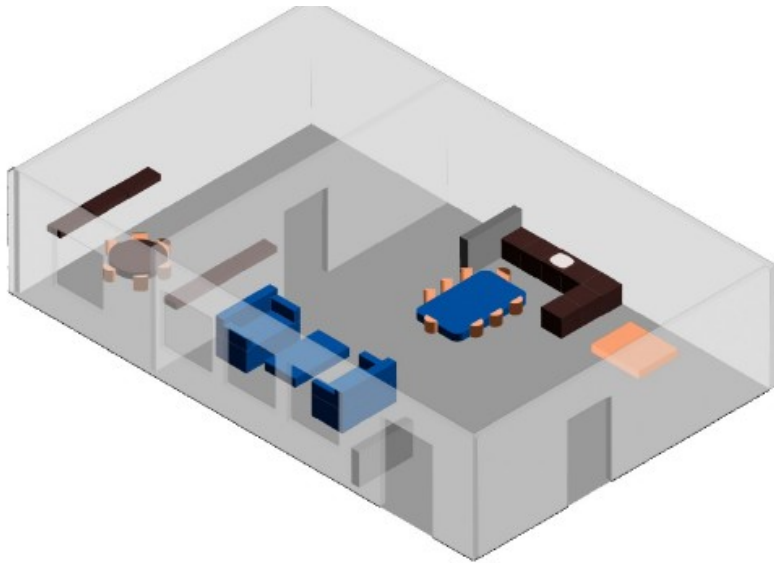
(Skoleleder, Skole 1, Kommune 1, klassebaseret mellemform, januar 2023, 22)

Eksempler på indretning: Klassebaseret

Eksempler på indretning: Holdbaseret

Eksempler på variation i mellemformerne fra projektet

Holdbaseret

- Bånd, der eksempelvis ligger om morgenen eller midt på dagen
- Tilbud, der er tilgængeligt hele dagen med fast personale (lærer og pædagog), så eleverne kan have varierende timetal, og tilbuddet kan rumme elever fra alle klassetrin
- Hold til forskellige udfordringer: faglige, sociale, skolevægring, brug for ro osv.

Udfordringer:

- Sammenhæng med almenklassen
- S sammensætning af elever i de forskellige tilbud
- (For) mange tilbud, der udhuler økonomien
- Elever, der har brug for rigtig meget støtte

Klassebaseret

- Stor variation: Fra (næsten) Nest-klasse med to lærere og reduceret børnetal, til læseindsatser
- To voksne i alle timer - to voksne i nogle timer
- Organiseret og struktureret brug af ressourcer fra specialklasser - eksempelvis skemalagte parallellægninger

Udfordringer:

- Mindre fleksibilitet når klasser og timer er fastlagt
- De specialpædagogiske kompetencer bliver bundet til klasser
- Der bliver sat for mange børn med specialpædagogiske behov ind i klassen, så det til sidst får karakter af en specialklasse.

Forældreinddragelse

Det er nødvendigt at informere alle forældrene i forældregruppen om, hvilket tilbud deres børn er i. Særligt de forældre (...), hvis børn ikke har brug for særlig støtte, skal være helt oplyste om, hvad det er for en klasse deres børn placeres i.

(Lærer i kommentarfelt i spørgeskemaundersøgelsen)

Kilde: VIVE

To eksempler fra pilotskolerne på "visitering" til et mellemformstilbud

Særlig indsats for:

Klasse:

Dato:

Sammenhæng: (beskriv grunden til den særlige indsats - gerne i samspil med forældre og barn)	
Mål for indsats: (hvad vil vi opnå med indsatsen?)	
Hvem gør hvad:	
Lærer	
Pædagog	
Ressourceperson	
Barn	
Forældre	
Hvilken periode strækker indsatsen sig over? (Sæt periode/datoer på)	
Evaluerings (Hvordan evaluerer vi?)	

Navn: Klasse: Dato:

Tiltag(skal ikke udfyldes/ er udfyldt): Pusterum
(mellemform).

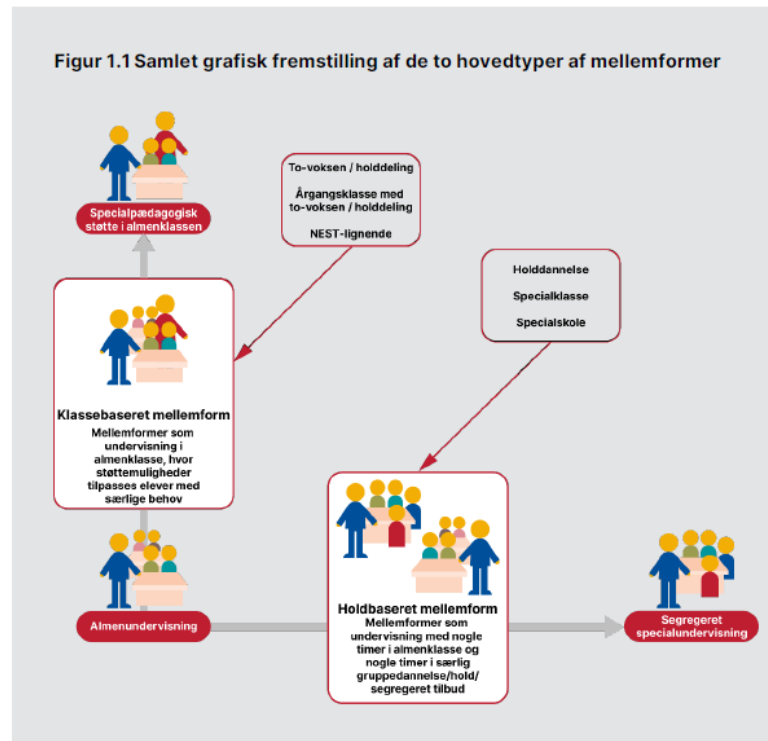
Mål for pusterums forløb (Målet skal være specifikt og enkelt, så det er muligt at se tegn indenfor 6 - 8 uger):

Tegn (Hvad skal vi se / høre/ mærke efter på vej mod målet? Tænk både i tegn hjemme, i skolen, i sfo, i mellemform):

Evaluerings (Hvilken forandring er der sket i forhold til målet? Er der andre tegn på forandringer udover målet? Barnet, Teamet, Mellemform, Forældre):

Dato

Holdbaseret, klassebaseret eller både og?

- Skoler, der har valgt en klassebaseret mellemform, har et ønske om at give støtten til eleverne inde i klassefællesskabet, sådan at eleven forbliver en del af fællesskabet i almenklassen. Men også med det formål at tydeliggøre, at det ikke kun handler om at arbejde med det individuelle barn, men også om at tilpasse omgivelser og læringsmiljø til elevgruppens behov.
- Skoler, der har valgt en holdbaseret mellemform, har omvendt ofte erfaringer med, at nogle elever netop har behov for at få en pause fra den store almenklasse i en del af deres skolehverdag med mulighed for støtte i et andet mere roligt og overskueligt rum.

Der er jo oftest løbende drøftelser med lærerteamet eller med teamet i det hele taget [omkring eleven, man overvejer at tilbyde plads i en mellemform, red.]. Også fordi det er jo oftest børn, som vi jo godt ved, hvem er i forvejen. Der kommer jo ikke nogen lige pludselig og siger 'Der har været et problem i en måneds tid nu her, tænker du ikke, at det er mellemformen?'. Altså det er slet ikke de børn, vi snakker om, og dem ville vi aldrig sige ja til. Så det er børn, som vi jo oftest har kendt navnet på fra 0. klasse, hvor der har været indsatser på den ene eller anden måde, og vi har afprøvet alt muligt inden og ligesom kan ([...]) 'det kommer vi ingen vegne med'. Så det er først dér, vi så tager beslutningen.

(Skoleleder, Skole 4, Kommune 2, holdbaseret mellemform, januar 2023, 14)

Betydningsfulde faktorer for implementeringen af mellemformer på skolen

Figur 3.11 Spørgsmål til skoleledere og lærere/pædagoger: Hvilke faktorer er i særlig grad betydningsfulde i forhold til implementering af mellemformen? Procent.

Pointer fra pilotprojektet: Forudsætninger for implementering

- 1: Ledelsen understøtter organisatorisk
- 2: Økonomisk bæredygtigt
- 3: De rette fysiske faciliteter
- 4: Fokus på samarbejdet med forældrene
- 5: Implementeringsstøtte og erfaringsudveksling på tværs af skoler

Spørgsmål ?

Spørgsmål kan rettes til Jette Agerbo Maksten UCN på jeam@ucn.dk

Herefter vil STUK besvare spørgsmålene

Frist for spørgsmål: 28. august 2024

Tak for i dag

